

XXI-oji Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencija

ŠIŲ LAIKŲ ŽMOGUS

2024 m. gegužės 10 d.

PRANEŠIMŲ SANTRAUKŲ LEIDINYS

Abstract book of the
21st Conference of Junior Researchers in Psychology
A PERSON OF OUR TIMES
May 10, 2024

VILNIAUS
UNIVERSITETO
LEIDYKLA

ORGANIZACINIS KOMITETAS

| ORGANISATIONAL COMMITTEE

Pirmininkė | Chair: Rita Jakštienė

Nariai | Members: Greta Guogaitė,
Agnietė Kairytė, Momina Khalid Butt,
Justė Margevičienė, Dovilė Mikučionytė,
Miglė Rudytė.

Studentai | Students:

Rugilė Goštautaitė, Rūta Macijauskaitė,
Dalia Ustinavičiūtė, Gintarė Ušakovaitė.

LiPSA nariai | LiPSA members:

Evelina Laurynaitė, Silvija Žukaitė

KONFERENCIJOS MOKSLO KOMITETAS

| SCIENTIFIC COMMITTEE OF THE CONFERENCE

Pirmininkė | Chair: prof. dr. Roma Jusienė

Nariai | Members: prof. dr. Evaldas Kazlauskas,
prof. dr. Ilona Laurinaitytė, doc. dr. Antanas Kairys,
doc. dr. Greta Kaluževičiūtė-Moreton,
doc. dr. Jurgita Lazauskaitė-Zabielskė,
doc. dr. Paulina Želvienė, dr. Lauryna Rakickienė.

KONFERENCIJOS GLOBĖJA

| PATRON OF THE CONFERENCE

Prof. habil dr. Danutė Gailienė

KONFERENCIJOS ORGANIZATORIAI

| CONFERENCE ORGANISERS

Filosofijos
fakultetas

RĖMĖJAI

| SPONSORS

INFORMACINIS RĖMĖJAS

| INFORMATIONAL SPONSOR

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

<https://doi.org/10.15388/Proceedings.2024.43>

ISBN 978-609-07-1047-0 (Leidinio forma: Elektroninis - PDF)

Copyright © 2024 Authors. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Licence, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

JAUTRI (-US) ŠIŲ LAIKŲ JAUNUOLĖ (-IS) AKADEMINIAME KONTEKSTE ARBA „AR SAULĖTOS PIEVOS TIK KIAULPIENĖMS?“

Evelina Giedrytė

Vilniaus universitetas

Itin didelis jautrumas (*angl. sensory-processing sensitivity*) tai fenotipinis temperamento bruožas, kuriam būdingas gilesnis informacijos apdorojimas, didesnis emocinis reaktyvumas ir empatija, stipresnis aplinkos subtilybių suvokimas ir polinkis būti lengviau sužadintam (Aron et al., 2012). Manoma, kad apie 15-20 procentų populiacijos gali būti laikoma turinčia aukštus jautrumo bruožo įverčius (Aron & Aron, 1997).

Itin didelio jautrumo konstruktas patenka po jautrumo aplinkai (*angl. environmental sensitivity*) teorijų skėčiu, kuriose sutariama dėl dviejų pagrindinių aspektų: (1) jautrus asmenys skirtingai reaguoja tiek į neigiamą, tiek į teigiamą aplinkos poveikį ir (2) mažuma žmonių yra gerokai jautresni už daugumą. Itin didelio jautrumo bruožo pasireiškimą bei reikšmę funkcionavimui kasdieniame (ir akademiniam) gyvenime vaizdžiai apibūdina populiari *orchidėjos ir kiaulpienės metafora*, pagal kurią *orchidėjos* - tai asmenys, kurie paprastai yra jautresni (t. y. jiems itin gerai sekasi idealiomis sąlygomis ir itin blogai - blogomis), o *kiaulpienės* - tie, kurie paprastai yra mažiau jautrus aplinkos kokybei (t. y. jie yra atsparesni ir gali funkcionuoti bet kur).

Šio pristatymo siekis atskleisti itin didelio jautrumo bruožo sąsajas su tokiais funkcionavimui akademiniam kontekste svarbiais konstruktais kaip saviveiksmingumas, testų keliamas nerimas bei socialinė parama sąveikoje tarp jautrumo bruožo ir akademinio klestėjimo. Duomenys surinkti 2-jų tyrimų metu, kuriuose dalyvavo 180 ir atitinkamai 260, 18–29 metų, studijuojančių jaunųjų suaugusiųjų iš kurių apie 85 % - merginų ir 13 % - vaikinių. Tyrimuose naudoti instrumentai: 1) Jautrių asmenų skalė (*SPS*), 2) Kognityvinių testų nerimo skalė (*CTAS-2*), 3) Bendrojo saviveiksmingumo klausimynas (*GSES*), 4) Daugiamatė suvoktos socialinės paramos skalė (*MSPSS*) ir 5) Klestėjimo skalė (*FS*). Duomenims apdoroti buvo taikoma koreliacinio ir mediacinės analizės tyrimo strategija.

Šališkas atsivėrimas pabaigai. Tyrimų apie itin didelį jautrumą vykdymas pranešimo autoriui buvo ir vis dar yra absoliutus savęs pažinimą ir *savi-gijimą* katalizuojantis procesas. Šiandien, nors labai atsargiai, bet ir ji jaukinasi mintį, kad yra verta bent mažyčio lopinėlio toj „saulėtoj pievoj“.

Raktiniai žodžiai: itin didelis jautrumas; akademinis klestėjimas; testų keliamas nerimas; saviveiksmingumas.

SAVIŽUDYBIŲ SKAIČIAUS KITIMO TENDENCIJOS SKIRTINGOSE AMŽIAUS GRUPĖSE: KARTŲ KAITOS KLAUSIMAS

Adomas Gražinis

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos katedra

Įvadas. Lietuvoje per pastarąjį dešimtmetį mažėjo visų amžiaus grupių savižudybių, išskyrus senjorus, kurių amžius 70 metų ir daugiau (Gailienė, 2022). Užsienyje atlikti tyrimai rodo kartų kaitos įtaką savižudybių rodiklių pokyčiams (Phillips, 2014), tačiau Lietuvoje tokia analizė dar nebuvo atlikta.

Tyrimo tikslas: įvertinti, kiek savižudybių rodiklių skirtumai skirtingose amžiaus grupėse yra susiję su kartų pokyčiais ir kaip tie įverčiai kito per pastaruosius 10 metų.

Metodika. Nagrinėjant savižudybių įverčių pokyčius per pastaruosius 10 metų, buvo naudojama viešai prieinama savižudybių statistika higienos instituto portale. Analizuojant duomenis pasitelktos aprašomosios statistikos priemonės: rezultatams gauti skaičiuoti vidurkiai, o jiems atvaizduoti panaudoti dažnių skirstinio grafikai. Savižudybių įverčiai buvo susumuoti 20-34, 35-49, 50-69 ir 70+ amžiaus grupėmis 100-ai tūkstančių žmonių, atskirai vyrams ir moterims. Viso analizuoti 10743 savižudybių atvejai (2010-2022 metų duomenys; vyrų - 8750 savižudybių atvejai, moterų - 1993). Toliau buvo nagrinėjamas kartų kaitos klausimas. Kiekvienais metais 5-metinių grupių savižudybių rodikliai buvo priskirti tam tikrai kartai: 1920–1945 – tyliajai, 1946-1964 – bumerių, 1965-1980 – X, 1981-1996 – Y ir 1997-2012 gimusių Z kartai. Gauti įverčiai buvo suvidurkinti ir atvaizduoti grafikuose.

Rezultatai. Rezultatai parodė, jog ir vyrų, ir moterų imtyse savižudybių rodikliai didėja su amžiumi, o vyriausioje (70+) amžiaus grupėje savižudybių daugiausia. Nagrinėjant savižudybių įverčių pokyčius kas 3 metus, vyrų imtyje savižudybės mažėjo, išskyrus vyriausių (70+) žmonių grupėje. Moterų imtyje savižudybių įverčiai stipriai nepakito. Nagrinėjant kartų kaitos ryšį su savižudybių rodikliais rasta, kad vyrų imtyje įverčiai mažėjo visose kartose. Moterų imtyje tarp kartų taip pat pastebimas savižudybių įverčių mažėjimas, tačiau jis nėra toks vienareikšmis. Taip pat moterų imtyje 20-24 metų amžiaus grupėje pastebėtas savižudybių rodiklių padidėjimas.

Rezultatų aptarimas. Reikalinga toliau nagrinėti savižudybių įverčių skirtumų įvairiose amžiaus grupėse priežastis. Ypač svarbu atkreipti dėmesį į 70+ amžiaus grupės savižudybių įverčių pokyčius ir veiksnius, kurie gali daryti įtaką tokiems aukštiems šios grupės savižudybių įverčiams. Atliktas tyrimas parodė, kad su amžiumi kylantys savižudybių įverčiai yra susiję su kartų kaitos veiksmu.

Raktiniai žodžiai: Savižudybės; kartų kaita.

KOMPLEKSINIO POTRAUMINIO STRESO IR ALKOHOLIO VARTOJIMO SĄSAJOS PSICHIATRIJOS STACIONARE BESIGYDANČIŲ SUAUGUSIŲJŲ IMTYJE

Greta Jackūnaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. 2018 m. Pasaulio sveikatos organizacija į naujausią 11-ąją Tarptautinės ligų klasifikacijos versiją (TLK-11), šalia jau anksčiau apibrėžto potrauminio streso sutrikimo (PTSS), įtraukė ir naują kompleksinio potrauminio streso sutrikimo (KPTSS) diagnozę. Pastebima, kad PTSS ir priklausomybėms būdingas dažnas komorbidiškumas. Potrauminio streso simptomų ir priklausomybių ryšio supratimas gali suteikti informacijos efektyvesnei pagalbai vystyti. KPTSS į TLK-11 buvo įtrauktas labai neseniai, taigi dar nedaug žinoma apie KPTSS simptomų ir psichoaktyvių medžiagų vartojimo sąsajas. Šiuo tyrimu siekiama įvertinti PTSS ir KPTSS rizikos paplitimą bei sąsajas su alkoholio vartojimu psichiatrijos stacionare besigydančių suaugusių asmenų imtyje.

Metodika. Buvo analizuojami 73 tiriamųjų, dėl psichikos sveikatos sunkumų besigydančių psichiatrijos stacionare, duomenys. 52,1% tyrimo dalyvių buvo moterys. Tiriamųjų amžius svyravo nuo 19 iki 79 metų ($M = 40,47$; $SD = 15,99$). Trauminiams įvykiams įvertinti buvo naudojamas Tarptautinis trauminių patirčių klausimynas (ITEM; Hyland et al., 2021), PTSS ir